

Streszczenie doktoratu pt.: *Rola wspólnot ewangelizacyjnych Diecezji Warszawsko-Praskiej w odnowie Kościoła w latach 1992-2018*

Kościół powołany został przez Jezusa, który to umierając na krzyżu powiedział do znajdujących się tam Maryi i Jana: „*Niewiasto, oto syn Twój*”. Następnie rzekł do ucznia: „*Oto Matka twoja*” (J 19, 26 – 27), w sensie zaś praktycznym swoją misję zaczął pełnić od dnia Pięćdziesiątnicy, kiedy to na Maryję i apostołów przebywających w Wieczerniku zstąpił Duch Święty. To właśnie od tego momentu uczniowie Jezusa, natchnieni mocą Ducha Świętego nie bali się głosić wiary w Niego, nauczać oraz udzielać pierwszych sakramentów.

Wraz z upływem czasu, szczególnie zaś po ustaniu prześladowań, Kościół Chrystusowy zaczął się rozrastać, gromadząc wokół siebie rzesze wiernych. Dziś chrześcijaństwo po dwóch tysiącach lat obecne jest już niemalże w każdym zakątku świata. Głową Kościoła jest papież, zaś kościołami krajowymi kierują biskupi zrzeszeni w Konferencji Episkopatu pod kierownictwem jej przewodniczącego. W Polsce Kościół w sensie administracyjnym podzielony jest na diecezje, te zaś na dekanaty. Najmniejszą zaś komórką Kościoła w Polsce jest parafia, która poprzez działanie na swoim terenie małych grup religijnych zrzesza i jednoczy wiernych w jeden Kościół.

Wspólnoty religijne są rodzajem grup nieformalnych, mają one znaczenie teologiczne i skupiają wokół siebie ludzi wierzących, którzy pragną dzielić się miłością, żyć nadzieją i rozwijać wiarę. Czynnikiem, który gromadzi wspólnotę jest słowo Boże, które pobudza członków wspólnot do zdecydowanego aktu wiary. Istotną cechą członków wspólnot są przede wszystkim bliskie i bezpośrednie relacje, o dużym nasyceniu emocjonalnym oraz wysokim stopniu identyfikacji. Bardzo ważną cechą wspólnoty jest oddziaływanie na siebie jej członków oraz wspieranie się w realizowaniu postawionych sobie celów. Właśnie takie działanie prowadzi do wspólnej wymiany wartości, przeżyć i doświadczeń, których nośnikiem jest osobowość członka wspólnoty. To na tej płaszczyźnie dochodzi do spójnego i wspólnotowego działania, które zmierza do osiągnięcia wyznaczonych przez siebie celów ewangelizacyjnych, co świadczy o tym, iż wspólny cel realizowany przez grupę jest jej motorem i istotą oddziaływania.

Człowiek ze swojej natury jest istotą społeczną. W praktyce oznacza to, że osoba ludzka nie potrafi istnieć sama, musi żyć we wspólnocie w której wzrasta. W Kościele

cały czas obserwujemy powstawanie nowych ruchów i wspólnot ewangelizacyjnych, które wychodząc do człowieka wierzącego, mają za zadanie zbliżyć go do Boga, ale również do drugiego człowieka. Powstawanie w parafiach małych grup religijnych jest wyjściem naprzeciw wiernych, którzy często, żyjąc anonimowo, spragnieni są przynależności do wspólnot ewangelizacyjnych, w których mogą realizować określone, zazwyczaj sobie bliskie, cele. Analizując wyniki badań przynależności Polaków do ruchów lub wspólnot religijnych jedynie 4% badanych zadeklarowało taką przynależność. Co więcej, wśród tej grupy co piąty respondent określa się mianem głęboko wierzącego (19%), zaś trzech na stu są osobami wierzącymi (3%). Jak wskazują badania socjologów UKSW przeprowadzone w 2010 roku, tylko średnio 1/3 diecezjan w każdą niedzielę wypełnia obowiązek uczestnictwa w nakazanych liturgiach. Kolejna 1/3 robi to niesystematycznie, a 1/3 sporadycznie lub w ogóle. Jest to duży obszar do aktywnej pracy duszpasterskiej przede wszystkim dla biskupów i prezbiterów, zwłaszcza proboszczów. Jednak w tym zadaniu powinni ich wspomagać świeccy uczestnicy ruchów, stowarzyszeń i wspólnot ewangelizacyjnych, którzy – wykorzystując swój potencjał, zdolności i wiedzę – mogą wpłynąć pozytywnie na wskazaną przemianę, której owoce mogą być widoczne dopiero po dłuższym czasie.

Wspomniane badania wskazują na kilka elementów, które sprawiają, że dana grupa katolicka jest atrakcyjna. Są nimi: piękność liturgii i dogodność godzin jej sprawowania, właściwie przygotowane kazania, wiele miejsc parkingowych, podjazdy dla wózków czy włączone ogrzewanie świątyni. Pomimo faktu, że badane były wspólnoty parafialne, to jednak wyniki można odczytać analogicznie w perspektywie mniejszych grup. Często techniczne sprawy decydują o przynależności katolików nie tylko do parafii, lecz także do określonej wspólnoty formacyjnej. Dogodność spraw organizacyjnych ułatwia wiernym uczestnictwo w spotkaniach, a co za tym idzie, mogą oni uczęszczać na nie częściej, poświęcić więcej czasu czy lepiej wykorzystać czas. Najwyraźniej widać to podczas corocznego badania *dominantes*, czyli ilości wiernych uczestniczących w niedzielnej Mszy Świętej. Badania *communicantes* (procent wiernych przystępujących do Komunii Świętej w niedzielę) oraz *paschantes* (procent wiernych korzystających ze spowiedzi wielkanocnej i Komunii) pokazuje, że o wiele więcej pracy ewangelizacyjnej dla duchowieństwa i wspólnot kościelnych jest na

obszarach wielkomiejskich. Wynika to z rzadszego korzystania ze spowiedzi świętej przez mieszkańców wielkich miast, niż z terenów małomiasteczkowych i wiejskich. Statystyki pokazały również, że ludzie częściej uczestniczą we Mszy Świętej z poczucia obowiązku i nakazu sumienia, niż z chęci czy potrzeby bliskości Boga

Wspólnoty obecne są dzisiaj w każdej parafii i gromadzą wokół siebie licznych wiernych, którzy poprzez ich działalność pragną być bliżej Boga ale również i drugiego człowieka. Dlatego też bardzo istotny jest temat owej dysertacji naukowej, który brzmi *Rola wspólnot ewangelizacyjnych Diecezji Warszawsko-Praskiej w odnowie Kościoła w latach 1992-2018*. Rozdział pierwszy, noszący tytuł *Kryteria funkcjonowania wspólnot w Kościele katolickim* obejmuje cztery paragrafy i porusza zagadnienia dotyczące ogólnej działalności wspólnot w kościele. Oprócz bowiem kanonicznego usytuowania wspólnot w kościele powszechnym, z rozdziału pierwszego można dowiedzieć się, w jaki sposób papieże (od Pawła VI do Franciszka) wypowiadali się na temat wspólnot ewangelizacyjnych w Kościele, jak wspólnoty kościoła rozwijały się na przestrzeni wieków. Ostatni paragraf został natomiast poświęcony wspólnotom ewangelizacyjnym, które działają na terenie Diecezji Warszawsko-Praskiej.

Rozdział drugi zatytułowany *Zagrożenia płynące z błędnie rozumianych koncepcji wspólnot* podejmuje temat zagrożeń wynikających ze złego zrozumienia charyzmatu wspólnoty, przedstawiając konkretne przykłady owych zjawisk. Autor, w rozdziale drugim oprócz zagrożeń prezentuje również sposoby przeciwdziałania niebezpiecznym sytuacjom występujących we wspólnotach ewangelizacyjnym – w jaki sposób badać niebezpieczne zjawiska, w jaki sposób na wspólnoty wpływ ma ich wizytacja kanoniczna oraz jaka jest rola proboszcza.

Ostatni rozdział dotyczy bezpośrednio Diecezji Warszawsko-Praskiej i nosi tytuł *Wiodące tendencje rozwoju wspólnot parafialnych Diecezji Warszawsko-Praskiej*. Rozdział ten składający się z dwóch paragrafów w pierwszym poddaje analizie oczekiwania katolików wobec wspólnot parafialnych, w drugim zaś paragrafie autor stara się odpowiedzieć na pytanie w jaki sposób wspólnoty ewangelizacyjne obecne w Kościele Warszawsko-Praskim są w stanie przyczynić się do odnowy kościoła lokalnego.

K. Piotr Jonaiński

Summary of the doctoral dissertation entitled “*The Role of Evangelization Communities of the Diocese of Warszawa-Praga in the Renewal of the Church in the years 1992-2018*”.

The Church was founded by Jesus, who while dying on the cross, said to Mary and John, “Woman, behold thy son!” and to the disciple, “Behold thy Mother!” (Jn 19:26-27). Practically, however, the Church began its mission on the day of Pentecost, when the Holy Spirit descended upon Mary and the apostles who were gathered in the Cenacle. From that moment, the disciples of Jesus, inspired by the power of the Holy Spirit, were not afraid to proclaim their faith in Him, to teach and to administer first sacraments.

Over time, especially after the cease of persecutions, the Church of Christ began to grow, gathering crowds of the faithful. Nowadays, after two thousand years, Christianity is present in almost every corner of the world. The head of the Church is the Pope, whereas in individual countries it is the Primate who leads the national Church, cooperating directly with the bishops. In Poland, from the administrative perspective, the Church is divided into dioceses, which are further divided into deaneries. The smallest *unit* of the Church in Poland is the parish which by the activity of small religious groups that operate in its area unites the faithful into one Church.

Religious communities are a type of informal groups, which have theological significance and gather believers who desire to share love, live in hope and develop faith. The factor that unites the community is God’s Word, which inspires the community members to unequivocal act of faith. The most crucial characteristic of community members is, above all, close and direct relationships, with high emotional involvement and high degree of identification. Another very important feature of the community is the interaction of its members and the support in achieving their goals. Exactly this kind of action leads to the exchange of values and experiences conveyed in the personality of the community members. It is on this plane that coherent and community-based action takes place, aiming at achieving the goals set by the group, which indicates that a common goal achieved by the group is its driving force and the essence of its influence.

Man is, by his nature, a social being. In practice, it means that human beings cannot exist alone but must live in a community in which they grow. In the Church, we constantly observe the emergence of new movements and communities, which reaching out to the believers, aim to bring them closer not only to God, but also to another person. The emergence of small religious groups in parishes is an act of reaching out to the faithful who often live anonymously longing for being a member of communities, where they can achieve specific and often closely related goals. Analyzing the results of research on the affiliation of Polish people to religious movements or communities, only 4% of respondents declared such affiliation. Furthermore, among this group, every fifth respondent describes themselves as deeply religious (19%), and three out of a hundred describe themselves as religious (3%). According to the research conducted by sociologists from the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw in 2010, on average, only one-third of diocesan members fulfill their obligation to participate in liturgies of obligation on Sunday. Another one-third does so irregularly, and one-third occasionally or not at all. This is a significant area for active pastoral work primarily for bishops and presbyters, especially parish priests. However, their work should be supported by lay members of movements, associations and communities, who by using their potential, abilities and knowledge, can positively influence the indicated transformation, the fruits of which may only be visible after a longer period of time:

The abovementioned research indicate several elements that make a certain Catholic group attractive. These include: the beauty of liturgy and the its convenient hours, properly prepared sermons, numerous parking spaces, wheelchair ramps or heating inside the church. Despite the fact that the research subject was parish communities, the results can be interpreted analogously in the perspective of smaller groups. Frequently, it is the technical matters that determine whether Catholics belong not only to the parish, but also to a specific formative community. The convenience of organizational matters facilitates the participation of the faithful in the meetings, consequently they can attend the meetings more frequently, devote more time or use their time in a better way. It is clearly evident during the annual *dominicantes* survey, which is the number of the faithful participating in Sunday Mass. *Communicantes* survey (the percentage of faithful receiving Holy Communion on Sundays) and

paschantes (the percentage of the faithful using Easter confession and Holy Communion) indicate that there is much more evangelization work for the clergy and church communities in the urban areas. This is due to the less frequently used confession among residents of large cities compared to those in small towns and rural areas. Statistics have also shown that people attend Holy Mass more out of a sense of duty and the dictate of conscience than out of desire or the need to be close to God.

Nowadays, communities are present in every parish and gather numerous faithful around them, who through their activity want to be closer to God but also to another human being. Therefore, the topic of this scientific dissertation is very important, which reads "*The Role of Evangelization Communities of the Diocese of Warszawa-Praga in the Renewal of the Church in the years 1992-2018.*". Chapter one, entitled "*Criteria for the Functioning of Communities in the Catholic Church*" includes four paragraphs and addresses issues related to the general activity of communities in the Church. In addition to the canonical positioning of communities in the Church, chapter one provides information on how Popes (from Paul VI to Francis) spoke about communities in the Church, how the communities have developed over centuries. The last paragraph is devoted to the communities that operate in the Diocese of Warszawa-Praga.

Chapter two, entitled "*Threats caused by Misunderstood Concepts of Community*" discusses the topic of dangers that arise from misunderstanding of the charisma of community, presenting specific examples of these phenomena. Moreover, in the second chapter the author presents methods of prevention of dangerous situations occurring in communities – how to investigate dangerous phenomena; how canonical visitations can influence communities, and what role the parish priest plays in these situations.

The final chapter is directly related to the Diocese of Warszawa-Praga and is entitled "*Leading Tendencies in the Development of Parish Communities of the Diocese of Warszawa-Praga.*". This chapter consists of two paragraphs; in the first one it analyzes the expectations of Catholics towards parish communities, while in the second paragraph the author attempts to answer the question of how the communities present in the Warszawa-Praga Church can contribute to the renewal of the local church.

KS. Piotr Zmarzły